

Als ze zuiver is, dan is ze in hoedanigheid gelyk aan het Zout van staal (l) der winkels.

De groene en blaauwe Vitrioolen (zoo wel, als de witten) worden op veele plaatsen natuurlyk in de aarde gevonden; alhoewel geen van alle de soorten, in deezen staat, gemeenlyk vry is van een bymengsel van de andere: hier van daan is het, dat men Vitrioolen vindt van alle de tusschen kleuren tusschen de grasgroene van de eene, en de Sapphier blaauwe van de andere. Het zuur deezer Zouten, heeft de naaste Verwantschap met Spiauter, en naast dit met Yzer, de minste met Koper. Hier van daan is 't, dat ontbindingen van witte Vitriool, in het staan, het grootste deel van de yzeragtige en koperagtige stoffe, welke zy bevatten, afleggen, en als 'er wat nieuw Spiauter bygedaan wordt, het geheel: op dezelve wyze zal de ontbinding van groene Vitriool, als ze eenige koperagtige stoffe bevat, op het bydoen van glad gepolyft yzer, dezelve neder werpen. Op deeze wyze kan de witte en groene Vitriool van andere metaalagtige lichaaamen gezuiverd worden.

ULMARIAE seu Reginae prati folia, flores: *Ulmariæ barbæ cupri floribus compactis*. C. B. Weiden zoet, of Koningin der Weiden, Geitenbaard, Wormkruid; de bladeren en bloemen 'er van [E.].

Dit kruid is menigvuldig in vogtige weiden, en aan de kanten der rivieren; het bloeit in 't begin van Juny, en blyft eenen langen tyd in bloei. De bloemen hebben eenen zeer lieflyken geur, welken water, door opgietinge, uit dezelve trekt, en in 't distilleeren opheft. De bladeren zyn kruidagtig.

URTICÆ MAJORIS VULGARIS folia, semen: *Urticæ racemiferæ majoris perennis Raii*. Brand-netel; de bladeren en zaaden 'er van [E.].

URTICÆ ROMANÆ folia, semen: *Urticæ urentis pilulas ferentis semine lini*. C. B. Romeinsche Netel; de bladeren en zaaden.

Aan deeze planten heeft men voor deezen verscheidene kragten toegeschreeven, waar op de tegenwoordige praktyk in 't geheel geen acht slaat. De jonge bladeren der eerste soorte worden van sommigen, in de Lente, als een heilzaam moeskruid gebruikt.

UVÆ PASSÆ [L.] majores [E.]. Lange Rozynen; de gedroogde Druiven van de *Vitis Damascena* (m).

UVÆ PASSÆ minores [E.]. Korenten; de gedroogde druiven van de *Vitis Corinthiaca* (n).

Het voornaamste gebruik van deezen is, als een aangenaam zoet; zy deelen een zeer behaaglyken geur aan wateragtige zoo wel, als aan geeftryke scheidvogen mede. De Zaaften of steenen worden ondersteld, eenen onaangenaamen smaak te geeven, en hierom wordt doorgaands geordonneerd dezelve 'er uit te neemen; doch ik heb nooit bevonden dat ze eenigen smaak met allen geeven. De lange Rozynen zyn een innengsel in het kooksel voor de Borst (o), in het Aftrekfel van Zenebladeren (p); en in het Aftrekfel voor de Maag [L.] (q).

WINTERANUS CORTEX [E.]. *Winters Bast*, of Bast van *Winter*; het voortbrengfel van een boom, die in *Jamaica*, *Barbado's* enz. groeit, door den Ridder *Hans Sloane periclymenum rectum, foliis laurinis, cortice acri aromatico* genoemd. Hy werdt eerst op de kust van *Magellaan* gevonden, door Kapitein *Winter*, in 't Jaar 1567. Descheepslieden gebruikten den bast toen, als eene specery, en bevonden denzelven naderhand dienstig in de Scheurbuik; tot welk oogmerk dezelve ook als nog somtyds gebeezigd wordt in koeldranken. De oprechte Bast van *Winter* wordt zeldzaam in de winkels gevonden, dewyl de witte Kaneel doorgaands in deszelfs plaats gesteld, en van veelen voor dezelfde gehouden wordt: Nogthans is 'er een groot onderscheid tusschen beiden, in 't uiterlyk aanzien,

(l) *Sal martis*. (m) Wynstok van Damast. (n) Corinthische Wynstok. (o) *Decoctio peccoralis*. (p) *Tinctura senæ*. (q) *Tinctura stomachica*.

zien, en nog grooter in de hoedanigheid: want de Bast van *Winter* is in grooter stukken, en heeft beeter kaneel kleur, dan de witte kaneel; ook is zyn smaak veel heeter en prikkelender.

ZEDOARIA [L. E.] Maagwortel. Dit is de Wortel van een Indiaansche plant, die in langwerpige stukken van omtrent een vinger dik, of in rondagtige van omtrent een duim over de middellyn, wordt overgebracht. Beide soorten hebben eenen welriekenden aangenaamen reuk, en eenen heeten, bitteragtigen specery smaak.

Met water gedistilleerd, levert hy een wendlyke Olie uit, die den reuk en geur van den Maagwortel in eenen uitsteekenden graad bezit; terwyl het overgebleeven kooksel byna enkel bitter is. Geest brengt insgelyks een klein gedeelte van zynen geur over; nogthans is het Uittreksel, met geest gemaakt, ongelyk veel aangenaamer, dan de *Zedoarie* zelve. Een Uittreksel, met proefgeest 'er van gemaakt, (welk minder is, dan die met verbeterden geest gemaakt is) is een inmengsel in het maagversterkend Conferf (r) [L.]: de wortel komt, in zelfstandigheid, in het Conferf van *Pauli* (s), in de *Mitbridaat*, en de *Tberiaca* [L.].

ZIBETHUM [E.]. Civet; eene zachte vetagtige zelfstandigheid, van eene witte, bruine, of zwartagtige kleur, die uit *Brazilien*, de kust van *Guinee* en *Oostindien* gebragt wordt: men vindt het in zekere Zakjes, of beursjes, onder aan den buik van zeker dier geplaatst, welk gezegd wordt van het geslacht der Katten te zyn. Het voornaamste gebruik van deeze droogery heeft in de reukwerken plaats; en 't wordt zelden, indien ooit, tot eenig geneeskundig oogmerk gebeezeit.

ZINCUM. Zink Spiauter; eene Bergstof, die van alle de anderen van dien rang verschilt;

dewyl ze op haar zelve ontvlambaar is; kan opgeheeven worden tot bloem, welke naderhand vast blyft in het heetste vuur; in allerley zuur kan ontbonden worden; niet kan vermengd worden in fineltinge met Zwavel; en koper in een geel metaal, geel koper, genoemd verandert. Verscheidene voortbrengfels van dit metaal, hoewel in 't algemeen voor zodanig niet bekend, worden in de winkels gehouden; als daar zyn deszelfs ryk erts Calamynsteen; de witte Vitriool; de zuivere witte bloem van Zink, *pompholyx* genoemd; en de min zuivere saamengestelde *Tulia*. De bereidingen van Spiauter (t) worden voornaamelyk uitwendig gebeezeit, als Oogmiddelen (v). De bloem, tot een onvoelbaar poeder gewreeven, maakt, met oliagtige zelfstandigheden, eene nuttige Zalve, en met roozewater en diergelyken, fraaije Oogwatertjes (x), voor afvloeyingen van dunne scherpe vogten op de Oogen: zy zyn middelmaatig saamentrekkend; en werken, als de wryving behoorlyk gedaan is, zonder schertheid of prikkelinge. Inwendig ingenoomen verwekken ze braaking (y).

ZINGIBER [L. E.]. Gember; een wortel, die uit *China* en de *Oost- en West-Indien* gebragt wordt; van eenen welriekenden reuk, en eenen heeten, bytenden specery smaak.

Verbeeterde Geest van Wyn trekt deszelfs kragten volkomener uit, door opgietinge, dan wateragtige vogten doen; terwyl de laatsten den geheelen geur door distilleeringe opheffen, en de eersten maar weinig of niets. Gember is eene zeer nuttige specery, in koude windrige koliken, en in slapheid en zwakheid der Darmen (z): zy verhit zoo veel niet als die van de peper soorte, maar derzelver uitwerkingen zyn van langer duur. Zy geeft den naam aan een winkel fyroop [L. E.] en komt in eene groote menigte der saamenmengfels.

(r) *Confectio cardiaca*. (s) *Confectio Paulina*. (t) *Zincum*. (v) *Ophthalmica*. (x) *Collyria*. (y) *Emetica*. (z) *Laxitas & debilitas Intestinarum*.